

Op 14 oktober 2002 stierf te Keulen-Junkersdorf de Duitse kunsthistorica Dr. Hella Robels.

Hella Robels, die op 30 november 1922 te Keulen geboren was als de dochter van juwelier Karl en zijn vrouw Else Robels, studeerde, na in 1941 haar middelbare school-examen gedaan te hebben, aan de universiteit kunst-geschiedenis, geschiedenis van de nieuwere tijd en archeologie en promoveerde in 1950 bij Prof. H. Kauffmann op een proefschrift getiteld *Die niederländische Tradition in der Kunst des Rubens*. Vanaf 1951 was zij daarna werkzaam bij het Keulse Wallraf-Richartz-Museum, waar zij van vrijwilligster (1951) opklom tot hoofd van het prentenkabinet (1957), welke functie zij vervulde tot aan haar pensionering op 29 februari 1984. Haar wetenschappelijke arbeid in het Wallraf-Richartz-Museum reikte van de Duitse gotiek van Schongauer via de Duitse romantiek tot aan de hedendaagse kunst. Talloze tentoonstellingen hielp zij samenstellen, waarvoor zij substantiële stukken van de begeleidende tentoonstellingscatalogi schreef en inleidende artikeltjes in het *Kölner Museums Bulletin*.¹⁾ Toch lag haar hart het meest bij de kunst der Noordelijke en Zuidelijke Nederlanden van de 17^{de} eeuw. Om die reden ook was zij op het RKD een graag geziene en frequente bezoeker. Zonder iets af te willen dingen op haar verdiensten op andere terreinen, zal zij in Nederland en België toch het meest bekend blijven om haar baanbrekende werk over de Vlaamse dier- en stilleven schilder Frans Snyders, dat zijn neerslag vond in het boek *Frans Snyders. Stilleben-und Tiermaler 1579-1657*, München 1989. (Eerdere bevindingen had zij reeds gepubliceerd als 'Frans Snyders' Entwicklung als Stillebenmaler' in het *Wallraf Richartz Jahrbuch* 31 (1969), p. 43-94.). Met ongekende precisie, kunde en doorzicht wist zij in dit boek orde te scheppen in het bijna onontwarbare oerwoud van goede, twijfelachtige en foute toeschrijvingen, waarvan deze kunstenaar door de eeuwen heen het slachtoffer was geworden. Dat zij dit werk eerst na haar pensionering kon schrijven en voltooiën zal niemand, die het kent, verwonderlijk vinden: naast een veeleisende baan, zoals Hella Robels die had, is deze reuzenarbeid onmogelijk te volbrengen. Toch was deze prestatie het resultaat van een levenslange belangstelling, die er reeds vroeg toe had geleid, dat zij zoveel als doenlijk

On 14 October 2002, the German art historian Dr. Hella Robels died in Keulen-Junkersdorf. Hella Robels was born in Cologne on 30 November 1922, the daughter of the jeweller Karl and his wife Else Robels. After passing her secondary school exams in 1941, she studied art history, early modern history and archaeology at the university. She defended her dissertation entitled *Die niederländische Tradition in der Kunst des Rubens in 1950 for Prof. H. Kauffmann*. As of 1951 she was active in the Wallraf-Richartz-Museum in Cologne, where she rose from the ranks of volunteer (1951) to become head of the print room (1957), a position she held until her retirement on 29 February 1984. Her scholarly research in the Wallraf-Richartz-Museum ranged from the German Gothic of Schongauer via German Romanticism to contemporary art. She helped organise numerous exhibitions, for which she wrote substantial essays in the exhibition catalogues and introductory articles for *Kölner Museums Bulletin*.¹⁾ Nevertheless, her true passion was seventeenth-century art of the Northern and Southern Netherlands. This was the reason why she was a welcome and frequent visitor of the RKD. Without in any way diminishing her merits in other areas, in the Netherlands and Belgium she will long be known for her groundbreaking work on the Flemish animal and still-life painter Frans Snyders, which was presented in her book *Frans Snyders. Stilleben-und Tiermaler 1579-1657, Munich 1989*. She had published earlier findings in an article entitled 'Frans Snyders' Entwicklung als Stillebenmaler' in the *Wallraf Richartz Jahrbuch* 31 (1969), p. 43-94.). With unprecedented precision, skill and clarity she was able to create order in the almost impenetrable jungle of correct, doubtful and erroneous attributions the artist had been the victim of throughout the centuries. That she wrote and completed this book after retirement will come as no surprise to anyone who knew her: alongside the kind of demanding job Hella Robels had, this Herculean labour would have been impossible.

was alles wat met Frans Snyders verbonden werd in natura te bestuderen en als fotomateriaal, voorzien van haar aantekeningen, te verzamelen. En ondanks het feit, dat zij pas in 1989 tot publicatie overging, stond zij algemeen bekend als de Snyders-expert, die van overal op de wereld post ontving van musea, collega's, kunsthandelaren en verzamelaars, met foto's en vragen, die zij met grote toewijding steeds beantwoordde. Zelfs ver na haar pensionering, toen zij zich door toenemende fysieke gebreken steeds moeilijker kon verplaatsen, bleef zij hiermee doorgaan. Pas in het jaar 2000, toen bij haar de ziekte van Alzheimer geconstateerd werd, moest zij haar wetenschappelijke arbeid staken en moest de post onbeantwoord blijven liggen. Na haar dood zocht haar familie een goede plek voor haar honderden foto's en papieren en vond die in het RKD. Daar zal haar archief te zijner tijd voor een ieder te raadplegen zijn, hoewel dit nog wel enige tijd op zich zal kunnen laten wachten vanwege andere prioriteiten op het gebied van de archivering. Wel zal spoedig een begin gemaakt worden met het beschikbaar stellen van haar foto's met de aantekeningen, wat des te belangrijker is, omdat haar boek natuurlijk niet volledig geïllustreerd kon worden en omdat zij materiaal vergaard heeft na publicatie van tot dan toe onbekende en/of ongepubliceerde schilderijen. Naast haar papieren schonk de familie het RKD ook een deel van haar kunsthistorische bibliotheek (haar verzameling topografische boeken betreffende Keulen werden ondergebracht in het gemeentearchief van die stad). Aangezien de aan het RKD geschonken boeken geen annotatie's van Hella Robels hand bleken te bevatten, zijn die boeken, welke in de bibliotheek bleken te ontbreken zonder verdere vermelding in het bestand op genomen, terwijl de dubletten deels in de voorraad worden bewaard en deels zullen worden verkocht of aan zusterinstellingen worden geschonken.

Jan Kosten

Nevertheless, this accomplishment was the result of a lifelong interest which had motivated her early on to examine in person anything and everything related to Frans Snyders and to collect this information as photographic material which she annotated. And, despite the fact that she only published in 1989, she was generally known as the Snyders expert who received mail from museums, colleagues, art dealers and collectors all over the world, with photographs and questions, which she always answered with great dedication. She continued this extensive correspondence long after her retirement, when due to her growing infirmities it became increasingly difficult to travel. Finally, when she was diagnosed with Alzheimer's disease in 2000, she was compelled to give up her scholarly activities and her correspondence remained unanswered. After her death, her family sought a proper destination for her hundreds of photographs and her papers, finding what they were looking for at the RKD. There, her archive will eventually be available for consultation. While other archival priorities come first, a speedy beginning will be made on disclosing her annotated photographs, which takes precedence since her book was not fully illustrated and because she had accumulated material after its publication of until then unknown and/or unpublished paintings. In addition to her papers, her family also gave the RKD a part of her art-historical library (her collection of topographical books on Cologne was transferred to the city's municipal archive). Given that the books presented to the RKD did not contain annotations by Hella Robels, the titles missing from the library were simply added to the collection without additional mention, while the duplicates are kept in storage and in part will be eventually sold or given to sister institutions.

Jan Kosten

¹⁾ Zie voor een overzicht van haar wetenschappelijke carrière: R. Budde, in: *Bulletin. Museen der Stadt Köln*, 1 (1984), p. 30-31, geschreven ter gelegenheid van haar pensionering. Een persoonlijke herinnering verscheen van de hand van U. Westfeling in: *Bulletin. Museen der Stadt Köln*, 1 (2003), p. 35-36

¹⁾ For an overview of her scholarly career, see: R. Budde, in: *Bulletin. Museen der Stadt Köln*, 1 (1984), pp. 30-31, written on the occasion of her retirement. A personal reminiscence by U. Westfeling appeared in: *Bulletin. Museen der Stadt Köln*, 1 (2003), pp. 35-36.